בחורשע אויגן... מען קוילעט זיך שטום. איך בין אַ פויגל, אַ לופטיקער שמע־טערלינג... זיי קאָנען מיך נישט כאַפּן...

הענט, הענט, טורדימעי, באַלאַנסעי; פּיס טופען, קליידער פלאַטערן, צעפּ וואַרפן זיך, שויבן טאַנצן, דער לאָמפּ טאַנצט, דער קאָפּ דרייט זיך... די הינער פון מלמדס הויז האָבן זיך אויפגעכאַפּט פון שלאָף און זיי טאַנצן פאַרשלאָפענע אַרום...

מען גייט אויסקלייבן אַ שיינהייטס־קעניגן. אַ יונג וואַקסט־אויס אויף אַ שטול. אַלע שטעלן זיך אַרום אים אַרום. הענט שטרעקן זיך מיט צעטעלעך. יעדער יונג וויל זיין מיידל זאָל געווינען דעם פּרייז.

אַ געוועט אַזאַ. אַ רעגן פון פּאַפּירלעך. ווער איז די שענסטע? ווער וועט זיין די אויסדערוויילטע קעניגן?

צו מיין איבעראַשונג ווער איך אויסגעקליבן. נאָר ווען גייט עס אָן? איך בין אַליין אַ טאַנץ. איך לאַך און לאַך. איך ווייס נישט מיין געלעכטער טוט וויי. איך וויל ווייי־טון.

צוויי בחורים קוילען זיך מיט אייפערזיכטיקע מעסער־אויגן...
די פידל שווייגט. די פּאָרלעך זיצן ביי די ווענט. אַ טיר גיט אַ קלאַפּ.
ניין, איך האָב נישט געמיינט אים ווייי־טון. פאַרוואָס איז ער אַוועק?
איך וויל אים נאָכגיין און פרעגן: פאַרוואָס?

וואַקסט אויס אַ צוויטער און פאַרשטעלט מיר דעם וועג. איך לאַך און טרערן פינקלען אין מיינע אויגן. ווען האָב איך ליב? איך ווייס נישט. איך האָב ליב דאָס לעבן. די נאַכט, די שטערן, דעם הימל און אויגן שוואַרצע, אויגן בלויע, אויגן, אויגן, אויגן, זיי רופן מיך און שטראָפן מיך...

די פידל גיט אַ שפּיל, אַלע כאַפּן זיך אויף ווי פון דרימל...
אַ קאַדריל! טורדימעי! באַלאַנסעי! הענט אין הענט, טראָט אין טראָט.
דאָס לעבן איז אַ טאַנץ... און מיר טאַנצן ביז בלויען טאָג אַריין...

מיין טאַטע פאַרברענט מיינע לידער

איך האָב שוין דריי העפטן לידער. ווי אַזוי האָב איך זיי אָנגעשריבן? נישט ביים פּאָלירטן שרייבטיש... איך האָב זיי געשריבן אויף די קני. נישט געוווּסט איך שרייב לידער. זיי האָבן אַליין זיך דורכגעריסן, ווי לעבעדיקע דורך מיינע פינגער...

זיי האָבן אַרויסגעווײנט דורך מיין יונג־פאַרוואונדעט האַרץ, דורך די פּיינען פון מיינע מיטמענטשן, דורך די גרוילן פון מלחמה...

לידער מיינע, וואָס זייט איר געווען צו מיר אין יענע טעג? איר זייט געווען דאָס געבעט, וואָס איך האָב דורך אייך תפילה געטון אין גרויליקע טעג פון מלחמה...

לידער מיינע, איר האָט מיך אויסגעלייזט פון טויט און אונטערגאַנג.

לידער מיינע, ווי הייליק און פערלדיק איך האָב אייך געקליבן אין מיין אוצר־העפט און אָנגעפילט מיט אייך מיינע טעג און נעכט...

לידער מיינע, איר האָט געוויינט און געלאַכט מיט מיר: איר האָט גערעדט צו מיר דורך דער שטילסטער שפּראַך פון שטומע ווערטער...

איר האָט מיך נישט פאַרלאָזן אין די טעג פון פייער און נויט. ווי קראַנקן־שוועסטער האָט איר מיך געהיט און געפּלעגט. איר זייט געווען דאָס ברויט און דאָס וואַסער פון מיין דאַרשטיק יונג לעבן...

לידער מיינע, איר האָט מיך נישט פאַרלאָזן ווען איך בין געלעגן קראַנק אין שווערן טיפוס; איר זייט מיט מיר געווען אין די קאָשמאַרן־נעכט און ווען איך האָב זיך צום ערשטן מאָל אויפגעזעצט אין קראַנקן בעט האָט איר זיך אַרים מיר אַרומגעשטעלט און אין קליינע צאַפּלדיקע שורות געלאַכט דורך מיר און געזונגען דורך מיין האַרץ...

לידער מיינע, איר זאָלט מיך קיינמאָל נישט פאַרלאָזן. לידער מיינע — דאָס טייערסטע פאַרמעגן, וואָס דער שונא האָט נישט געקאָנט מיטנעמען...

נאָר מיין טאַטע האָט זיי פיינט געהאַט. אַ יידישע טאָכטער זאָל זיך אַרומ־טראָגן מיט נישט־גוטע, מיט שדים אין האַרצן. אַ יידישע טאָכטער זאָל מאַכן גראַמען...

נאָר דערפאַר בין איך געווען די פרייד פון מיין מאַמען... זי האָט געזען אין מיר אירע חלומות, אירע מיידלשע טרוימען, אירע זון־פאַרגאַנגען אויפגייען אין מיינע לידער... אירע פינגער, וואָס האָבן פון זיידענע פעדים אויסגעשטיקט פאַרכישופטע וועלדער און מענטשלעכע געשטאַלטן אויף קאַנוועס האָבן זיך אָנגעקליידט אין ווערטער דורך מיינע לידער...

נאָר דער טאַטע האָט זיך געשעמט מיט אַ טאָכטער וואָס מאַכט גראַמען...

איינמאָל אין אַ פרימאָרגן: די מאַמע פלעגט די ערשטע אויפשטיין אָנצו־הייצן דעם אויוון, זי צינדט אונטער דאָס האָלץ, אָבער דער אויוון קאָן נישט ברענען. זי בלאָזט און בלאָזט, דאָס פייער צינדט זיך נישט אָן. זי שטופּט אַריין די האַנט דורכן טירל און העט, העט ווייט, ווו עס גייט אַרויס דער קוימען איז אָנגעשטאָפּט מיט פּאַפּיר...

זי שלעפּט אַרויס די צעקנייטשטע פּאַפּירן און זי גיט אַ קוק. עס ווערט איר פינצטער אין די אויגן. עס זענען מיינע לידער...

די מאַמע גיט אַ געשריי, ווי נישט מיט איר אייגן קול. ווי עס זאָל פּלוצלינג אויפפלאַקערן דאָס בעט שפּרינג איך אַראָפּ אַ באָרוועסע.

איך בין מער נישט מענטש. איך בין אַ חיה. רעדער דרייען זיך פאַר מײַנע אויגן. איך שריי אַזוי, אַז אַ שטיק בלוט שפּײַט זיך אויס פון מײַן האַלדז...

אַלע קינדער זענען אַראָפּ פון בעט. איך בין פּלוצלינג משוגע געוואָרן. איך וויל שטאַרבן. אָן מײַנע לידער וויל איך מער נישט לעבן...

זיי ליגן צעריסענע, פאַרשוועכטע, און ווער האָט עס געטון? מײַן אייגענער טאַטע. דאָס גאַנצע הויז איז אַ געיאָמער. די מאַמע און די קינדער וויינען. אַלע שרייען און מײַן אָרעמער טאַטע נעבעך שטייט אַ דערשראָקענער און וויל מיך איינשטילן.

ער באַגרייפט ערשט איצט, וואָס די לידער מײַנען פאַר מיר. ער גיט מיר געלט צו קויפן אַנדערע העפטן. אַלע וועלן מיר העלפן צוריק זיי איבערשרייבן אין נײַעם העפט אַרײַן.

נאָר איך קאָן אים נישט פאַרגעבן. איך בין אים איצט דער גרעסטער שונא. ער, מײַן אייגענער טאַטע, האָט געוואָלט פאַרברענען מײַן באַשאַף,' מײַנע לידער.

איך פיל, אַז מײַן אָרט איז נישט דאָ מער. איך וויל אַוועק פון דאַנען, ערגעץ ווײַט, ווײַט, אפשר קיין אַמעריקע, אין דער ווײַטער וועלט אַרײַן, איך זאָל קאָנען פרײַ זינגען און שאַפן, אַז דאָס האַרץ זאָל צעשפּרונגען ווערן, קיינער זאָל מיר נישט שטערן, איך זאָל נישט דאַרפן שרײַבן אַזוי ווי אַ פאַרברעכערן און זיך היטן פאַר מײַן אייגענעם טאַטן...

מײַן מאַמע פאַרשטייט מיך. עס זענען אויך אירע לידער און מײַן שוועס־טערל טויבעלע ברענגט נײַע העפטן און זי זעצט זיך אַוועק זיי איבערשרײַבן...

זי קלעפּט די שטיקלעך צעריסענע פּאַפּירלעך און וויל זיי גאַנץ מאַכן...

און מײַן טאַטע נעמט אַ ספרל און קלאָגט זיך פאַר גאָט און רעדט זיך אויס דאָס האַרץ פאַר אים... זאָל אים גאָט לערנען פאַרשטיין זײַן אייגן פלייש און בלוט...

זיך טאָכטער, אפשר איז פון גאָט באַשערט, וואָס זי שרײַבט לידער?

ווײַסע בולקעלעך

אַ דאַנק די אַמעריקאַנער הילף־פאַריינען, איז געבוירן געוואָרן דאָ אין שטאָט די ערשטע קיך פאַר יתומים.. מען האָט געדונגען צוויי צימערן אויף דער נײַער שטאָט און עס האָט זיך געגרינדעט אַ קאָמיטעט פון פרויען און יונגע מיידלעך, וואָס האָבן אָנגעפירט מיט דער קיך...

טעכטער פון מײַן שטאָט האָבן זיך אָנגעשלאָסן אויסצוטיילן אין דער ריי הייסע קאָקאָ מיט ווײַסע בולקעלעך צו די הונגעריקע קינדער. גאַנץ פרי פלעג איך שוין זײַן אויף און לויפן כמעט די ערשטע אין דער קיך און דאָרטן האָבן

מיך לייענען. איך בין דער באַרג וואָס טראָגט אין זיך דעם קוואַל, דעם קוואַל פון נאָך נישט אויסגעזונגענע געזאַנג... איך וועל אויסזינגען אייער צער און אייער פרייד, איך וועל צוזאַמענגיסן מיך גאַליציאַנער בלויען הימל מיטן הימל פון זוניקער אַמעריקע.

מענטשן אומבאַקאַנטע, בענטשט מיך, וואַרט אויף מיר, איך בין געקומען צו זיך און צו זינגען, אמן.

דער שרייבער־באַל...

אַ גרויסער רונדער זאַל מיט לאָמפּן און פּנימער. אַהין האָט מיך חנהלע געבראַכט זיך צו באַקענען מיט יידישע שרייבער.

חנהלע דערקלערט מיר: איינמאָל אַ יאָר קומט פאָר אַ שרייבער־באַל און דאָס פאָלק קומט זיך באַקענען פנים־אל־פנים מיט די שרייבער און דיכטער.

איך האָב קיינעם פון זיי נאָך נישט געלייענט, זייערע ווערק זענען מיר אומ־באַקאַנט. אָט שטיי איך אין אַ ווינקל פון רוישיקן זאַל און קוק אויף זיי. די פּנימער געווינלעכע, אַזוי ווי מענטשן פון גאַס, עס איז נישטאָ קיין שום רי־טערלעכקייט. מיידלעך פלאַטערן אַזוי ווי שמעטערלינגען. געטומל און גערויש.

פּלוצלינג בין איך אין אַ קרייז פון דריי. עס זענען דיכטער יונגע, וואָס גרופּירן זיך אַרום דער „פּעדער״. דער רעדאַקטאָר איז אהרן קאַרלין. אַ קיילעכ־דיקער מענטש, ווי אַ פּעסל, מיט קליינע קלוגע אויגן, מיט שיטערע האָר, מיט אַ גוטמוטיקן שמייכל. דער צווייטער איז א. לוצקי. ער שטייט אויסגעבויגן אַזוי ווי אַ פידל, אָדער אַ פייל. מיט בלויע אויגן, ניין — אין איין בלויען אויג— איז ווי אַ גרויער שאָטן, וויביידע אויגן וואָלטן געווען צעקריגט מיטאַנאַנדער, נאָר דאָס בלוי לאַכנדיקע אויג איז גובר דאָס שאָטנדיקע אויג. זיינע באַוועגונגען, אומרויִקע און שוועבנדיקע, ווי ער וואָלט פליִען אין דער לופטן.

דער דריטער איז אהרן ראַפּאַפּאָרט. אַ שטילער און פאַרשנדיקער, עטוואָס שעמעוודיק, מיט אַ קאָפּ שוואַרצע געדיכטע האָר און שוואַרץ־געראַמטע ברילן...

זיי אַלע האָבן מיך אַרומגערינגלט ווי אין אַ ראָד און איך רעד צו זיי אין דייטש. עס ראַשט און עס רוישט. די מוזיק שפּילט. און דאָ שוועב איך אַוועק אין אַ טאַנץ. פריידיקע פּנימער וואַלצן אין איין גרויסער מענטשלעכער מאַסע.

איינער פון יענעם ווינקל קוקט אויף מיר ווי איך טאַנץ. איך באַגעגן זיך מיט זיינע שטילע דורכזיכטיקע בליקן. ווי די אויגן וואָלטן מיט מיר מיטגעטאַנצט און ציִען מיך ווי מיט שטריק צוריק צום ווינקל...

אהרן ראַפּאַפּאָרט קאָן נישט טאַנצן, אָבער דערפאַר זיצט ער שוין ווידער מיט מיר און גיט מיר די ערשטע לעקציע וועגן פּאָעזיע.

אמתדיק געזאָגט האָב איך זייער ווייניק פאַרשטאַנען וועגן פאָרם און אינ־האַלט, ווייל אויב אַ ליד ווערט געבוירן איז עס שוין געשטאַלטיקט, עס האָט שוין הענט און פיס, אויגן און ליפּן, עס האָט שוין אַ פּנים. פאַרשטייט זיך, מען דאַרף עס אַרומוואַשן און עס אויסוואַרעמען. די הויפּט־זאַך איז — דאָס באַשאַ־פענע ליד, ווייל „באַשאַף" איז נאַטירלעך און עכט.

אהרן ראַפּאַפּאָרט האָט צו מיר גערעדט וועגן אינהאַלט און פאָרעם און איך האָב געקוקט אַראָפּ צו דער ערד, צו זיינע שיך און באַמערקט: די בענדלעך זענען נישט גוט פאַרשנירט און זיינע שיך ווייסן נישט פון קיין גלאַנץ. אָבער אַ מאָדנע כח האָט געהאַט זיין וואָרט. ווי איך האָב נישט פאַרשטאַנען האָט זיין וואָרט דורכ־געדרונגען אין מיין בלוט.

א. לוצקי האָט מיך איינגעלאַדן טאַנצן. דער זאָל האָט זיך געדרייט מיט די מענטשן, יונגע און מיטליאָריקע, פרויען און מענער און עס איז געווען ווי אויף אַ היימישער חתונה... און דאָ זיץ איך שוין ווידער אין דער „דריי איינקייט": ראַפּאַפּאָרט, לוצקי און אהרן קאַרלין און זיי בעטן מיך, איך זאָל פאַר זיי לייענען פון מיינע לידער אויף אויסנווייניק.

איך לייען פאַר אַ דייטש ליד: „אין דער לופטן" און קאַרלין זאָגט, ער וועט עס גלייך איבערזעצן אויף יידיש און עס אָפּדרוקן אין דער „פעדער".

אהרן ראַפּאַפּאָרט גיט מיר ווידער אַ לעקציע וועגן פאָרעם און אינהאַלט און איך טראַכט ביי זיך: איך בין נישט קיין פּאָעט, איך שרייב בלויז וועגן זאַכן וואָס טוען מיר ווי. זיי דאַרפן נישט קיין פאָרעם, ווייל ווען עס ציט מיר אַ פינגער און עס טוט מיר זייער ווי, מוז איך עס אויסקוועטשן, איך מוז'עס אָנ־שרייבן, אויב נישט וועט עס צעשטערן מיין האַרץ־געפיל.

די אַלע לידער, וואָס איך האָב דעמאָלט געשריבן האָב איך נישט געשריבן צוליב דעם, וואָס איך וויל זיין אַ פּאָעט. עס איז געווען דער איבער־מענטשלעכער כח, אַזוי ווי דער כח פון דער נאַטור, וואָס פרעסט זיך אַריין אין בוים און דער בוים מוז אויפשפּראָצן מיט בליִונג...

אַזוי ווי דער קוואַל וואָס מוז דורכלעכערן אַ באַרג און אַרויס אויף דער ליכטיקייט, אַזוי קומען צו מיר לידער פון דער טיפעניש און זיי פאָרמירן זיך אומבאַוווּסט אין שורות, וואָס מען רופט: לידער...

פאַרשטייט זיך, אַז איך האָב זיי די אַלע זאַכן אין מיין סודותדיקן באַנעם נישט דערציילט, בלויז שטיל צוגעהערט זיך צו די רייד. די מוזיק האָט געטרו־בעט, די פויקן האָבן געפויקט און פאָרלעך האָבן זיך געדרייט אין וואָלקנס רויך ווי אין כמאַרעס...

צווישן די טאַנצנדיקע פאָרלעך האָט זיך איך קאָפּ העכער אויסגעשיילט. עס איז געווען די אויסטערלישע געשטאַלט פון משה נאַדיר.

חנהלע האָט מיך פאַרגעשטעלט פאַר אים.

משה נאַדיר האָט מיר געגעבן די האַנט און ער האָט אויסגעקוקט ווי אַ היכער טאָפּאָל אין מענטשלעכן וואַלד פון די אַלע דיכטער.

משה נאַדיר האָט געוואָלט וויסן פון וואַנען איך קום און ווען חנהלע האָט אים וועגן מיר דערציילט, אַז איך שרייב לידער, האָט נאַדיר באַמערקט: זי שמעקט מיט וויצענע זאַנגען פון מיין נאַרעיעף אין גאַליציע...

איך האָב זיך זייער פאַרשעמט און נישט געוווסט וואָס צו ענטפערן...

אהרן ראַפּאַפּאָרט איז שוין ווידער געשטאַנען לעבן מיר. און דאָ איז צו־געקומען אברהם רייזען. ער איז געווען דין און געטראָגן אַ שוואַרצן אָנצוג. ער האָט מיר אויסגעצויגן זייער אַ פריינטלעכע האַנט. אין זיינע שוואַרצע אויגן האָבן פריילעכע פייערן געטאַנצט. ער האָט געקוקט צו לוצקין און צו ראַפּאַ־פּאָרטן און מיך געפרעגט צי איך האָב זיך שוין געדרוקט. רייזען האָט געבעטן ראַפּאַפּאָרטן ער זאָל מיך ברענגען צו אים און צו זיין שרהלען אַהיים און איך זאָל מיטברענגען מיינע לידער און זיי פאַר אים לייענען. דערפאַר האָט ער געזאָגט, ער קאָן גוט דייטש און איך זאָל זיך נישט שעמען.

רייזען האָט מיר געמאַכט אַ סך קאָמפּלימענטן און געפרעגט ווי אַלט איך בין.

איך האָב געענטפערט: איך בין נאָך נישט קיין זיבעצן יאָר, און זיך נאָך מער פאַרשעמט פון זיינע קאָמפּלימענטן אין מיין קעגנוואַרט.

און דער קלוגער דערפאַרענער דיכטער אברהם רייזען האָט אָנגעהויבן אויסצורעכענען די מעלות פון לוצקין און ראַפּאַפּאָרטן...

האָב איך זיך נאָך שטאַרקער פאַרשעמט און לוצקי האָט רייזענען אַזש אַרומגענומען פאַר זיין קלוגשאַפט...

דער זאַל איז געוואָרן שיטערער. די מענטשן האָבן זיך אָנגעהויבן אָנצוטאָן אין די מאַנטלען. אין קאָפּ האָט מיר געשווינדלט. ראַפּאַפּאָרט האָט מיך געבעטן. ער וויל מיך באַגעגענען ביי חנהלען אין שטוב און איך זאָל ברענגען מיינע לידער־העפטן און אַלץ נאָך גערעדט צו מיר וועגן פאָרעם און אינהאַלט.

איך האָב שוין מער נישט געהערט דעם אינהאַלט, נאָר זיין שטים האָט זיך געגאָסן ווי ווייַן אין מיין בלוט און מיר איז וואַרעם געוואָרן. איך האָב אַלץ געקוקט אַראָפּ צו זיינע שיך און זייער געוואָלט זיך אָנבויגן און אים פאַרבינדן ריכטיק די לויזע בענדלעך פון זיינע שיך, ווייל אַ פאָעט דאַרף אויסקוקן שיין, ער זאָל זיך אַריינפּאַסן אין זיין פאָרעם און אינהאַלט פון זיין נשמה־ליד...

אין אַמעריקע זיינען אויך ביימער פאַראַן

אהרן ראַפּאַפּאָרט האָט זיך באַשטעלט מיט מיר ביי חנהלען אין הויז און איך האָב אים געלייענט מיינע לידער. איך האָב שוין געהאַט נייע לידער, וואָס איך האָב געשריבן דאָ אין אַמעריקע.